

Textil a odívání v době haltatsk

Dochovn textil

Při rekonstruování prav kého textilu jsme bohužel odkázání na skromn nálezy různých fragmentů textil nebo na nástroje a pomůcky (přesleny, tkalcovsk zvfl, jehly atd.), které byly k výrobě textilu zapotřebí.

Textil samotn se díky svému organickému původu zachovává pouze při ulofn ve zvlstnch podmínkách - **extrém n such půda, permafrost, vlhk prostředí**, nebo jako **otisky v keramice a mazanici** a jako **korozn produkty** na povrchu kov.

Výroba textilu  nit a jejich spadn

Ke spadn textilních vláken mohou být pouflity **rostlinn vlákna** (len, konopí, kopřivy, lyko atd.) nebo **vlákna živoi-n** (ov vlna, prase ttiny atd.). Rozdělujeme několik okruhů textilní produkce na zklad pouflvanho materiálu: **severovchodn oblast** (st vlnn produkce), **stedn a zpadn Evropa** (smen produkce) a **oblast Blízkého východu** (len). Jako dal suroviny mohou být pouflita vlákna kopřiv, konopí, lyko strom a srstí dalch zvat. Jedná se ale spše o výjimky. Z vláken se pak pomocí přeslenu a vřetena vyráběly nit. Pokud jde o jejich tloučku, existuje v době haltatsk velk variabilita. Od jemných nitek o tlouce 0,15 mm k hrubm o průměru al 1,5 mm.

Výroba textilu  tkan

Pro pravk a starovk se uvafluje o třech typech tkalcovských stav: nejjednoduší a také pravdě podobn nejstar je **vertikln stav**, který je ale archeologicky tm nezachytiteln. Dal typ stavu, kter je ufl archeologicky dolozen nálezy tkalcovských zvfl, je **stav horizontln**. Horizontln stavy nezabírají tolik msta jako vertikln a mohou na nich být tkny mnohem vr látky. Tkalcovsk zvfl mají různé tvary charakteristick pro jednotliv období. Od doby bronzov pevaflu hlavn **tvary komolého jehlanu a kufelovit**, kter jsou sto na vrcholu zdobeny. Uel výzdobných prvk mohl být rzn, snad se jednalo o oznaen vlastníka nebo výrobce, nebo sloufly jako oznaen pro vzor tkaniny. Posledním je **tubulární tkalcovsk** stav charakteristick pro skandinávskou oblast, kde osnova nebyla zatflena a vypnuta zvflmi, ale upevněna mezi obě horizontálními tyče.

V době haltatsk je pvodn nejpouflvan j pltnov vazba nahrazena vazbou keprovou. **Pltnov vazba** je základním typem textilních vazeb. Je pravideln a její výhoda spočívá v tom, že osnova sítkem je svázána velmi hust a je tedy pevn j. Je také oboufcn. **Keprov vazba** je uflpon kud sloflt j. Na tkanině vytv charakteristick vkrm ddky, ve kterých se kfl nit osnovní atkov. Vázání je vědění u pltnov vazby, proto je takov tkanina měkčí a prufln j. Nejjednoduší keprovou vazbou je kepr tvzn. Nejpouflvan j pak 4vzn zeslen kepr. Odvozeniny od kepru jsou např. kepr lomen, hrotov, kflov, více dkov nebo vcestupov nebo diamantov. Poate n okraje tkanin byly velice sto zpevňovány tkanm pomocí karetk. Vzorovan pásy na nich utkan byly nohat vzorovan a v halštatu dosáhly mistrovsk urovn.

Podoba oděvu a princip výroby

Vyráběly se rzn vzorovan tkaniny, kterých se dosahovalo nejen barvenm ale sto pouhm stádáním nit s odlinm zákrutem nebo odlišnou silou zákrutu. Oblben byly kostkovan a pruhovan vzory. Samotn haltatsk odv se pak ste n podob antikm chitnm. Jednalo se o dlouhou košili, kter bývala na rameni nebo ramenou sepnuta sponou a v pase staflena opaskem. Teprve později se znj objevovat kalhoty, které byly jfdve pouflvny vernomo.

V době haltatsk se princip výroby textilu mn. Velk výskyt artefaktů souvisejících s textilnictvm je interpretování jako **specializovan výroba** v rámci sídlištních areálů. Tto hypotéze by měla také napovídat **vy kvalitě zpracování textil a rozen její produkce**. Je také mofln

sledovat regionln tradice výroby a jejich ovlivnvn vlivy z jihu. S touto změnou a specializací ve výrobu bvn kdy uvřlovno o zmninnosti z řensk na muřskou.

Vznamn evropsk nálezy

Hochdorf: Hrobka obsahovala celou řadu nález dokazujících elitní postaven zemelho. Z textilních artefaktů –lo o závěsy, kryjící stny hrobov komory, na podlaze spoval koberec, bronzov lfko bylo vybaveno kofe-inami, při emfl v tina textilií byla utkna v keprov vazbu. Textilie povren na zdech, na kotli, na voze a okolo zemelho měli na sobě rzn vzorovan karetkovan pásy. Mrtv muř byl zabalen do mnoha kus látek, kter doplňovala pokrývka hlavy z bezov kůry a bohat zdoben obuv, ze které se dochovaly jen zlat prvky.

Na tomto pohbu je mořno ukázat jak velkou roli hrála látka v pohobnm rituálu. Pouřt takového mnořstv látek podobnm způsobem je dochováno nejen z Hochdorfu ale i z dalch hrobek a řarovch pohb a jde o velmi vrazn prvek hal-tatsk a latensk kultury. Zakrývání pohobn výbavy mohlo mít funkci ochrannou, pravdě podobn j je ale dal spše rituln charakter. Pohobn výbava měla symbolizovat bohatství a moc zemelho, kter mlo být zabalenm do látky po vstupu do záhrobí rozpoznáno a zachováno. Dal roli pravdě podobn hrály barvy pouřt na textilu.

Hochmichele: řiena, kter zde ulofn byla od na v jemn tkan ko-lce. Ařl donedávna byla tkanina, ze které je vyrobena, oznaovna jako lnn s přidanými hedvábnými nitěmi a byla tak povřlovna za prvn hedvbn import na sever od Alp. Díky chemickm analýzám ale bylo prokázáno, ře ani látka z Hochmichele, ani podobn látka nalezen v Hochdorfu neobsahuje hedvbn vlákna. Tkanina byla také povřlovna za prvn vivku v Evropě. To bylo třl vyvráceno s tím, ře se jedná o vzor vetkvan pomocí osnovnch a utkovch nit stejn jako tomu je napklad u koptských tkanin. Ve stedn a jřn Evropě se tedy v pravku vivka neobjevuje.

Hal-tat: asi 203 kus odvu datovaných do doby hal-tatsk. Dominují zde vlnn tkaniny v tšinou keprov vazby. Tptiny z nich je nějak vzorovno a několik z nich je povřlovno za zbytky obleen. Z celkového souboru nálezů vybočují dva textilní fragmenty vyroben z prasech ttin. Dalm vznamnm prvkem z odvn výroby a pidruřenho kofelufstv jsou dochovan doplňky horníků, jako napklad rzn vaky, ko-e apod.

Nálezy na nařem uzem

V na-em prosted se mnoho textilních pozstatk z doby hal-tatsk nezachovalo. Jedním z mála pklad je fragment tkaniny z **Pustime**. V řarovm hrobu zde byly nalezeny uřřky textilu (keprov vazba) na zlomcích řelezn harfovit spony, kter se podobají tkanině nalezen v **Moravě anech**. Dalm pkladem mohou být fragmenty vlnn plstí z **By skály** nebo textil z hrobu . 41/1 z **Bylan u řeskho Brodu**, kde se na nramcch dochovaly zkorodovan fragmenty tkaniny utkan v pltnov vazbu.

Shrnutí

V době hal-tatsk dochází k několika zmnm jak v produkci textilu, jeho výrobu ale i chápání. Jednoduch pltnov vazba je v tomto období vystdna slořit j keprovou vazbou a jejími různými variacemi. V tomto období mřeme pozorovat rozdíly v kvalitě látek od masov produkce stedn kvalitních textilií ařl po textilie elitních vrstev, kter jsou na vysok kvalitn úrovni. Velmi zajmavm jevem je pak vyuřt textilií v hrobech, kter svm rituálním charakterem svdo tom, jak dleřit byl textil pro na-e předky nejen v pohobnm rituálu ale i v břnm řivotu.

Literatura:

Banck-Burgess, J. 1999: Hochdorf IV. Die Textilfunde aus dem spathallstattzeitlichen Furstengrab von Eberdingen-Hochdorf (Kreis Ludwigsburg) und weitere Grabtextilien aus hallstatt- und latenezeitlichen Kulturgruppen. Stuttgart

Kostelnikov, M. 1990: Hal-tatsk tkanina z Pustime (okres Vy-kov), AR 42, 544-547.

Materily k p ednkm Textil v prav ku a st edoveku

http://dressid.nhm-wien.ac.at/textile_e.html

VENCLOV, N. 2008 (ed.): Archeologie prav kchech 6. Doba hal-tatsk, Praha